

וכן יש כאן דרשת "מקרא ומסורת", כי בתורה כתוב "נער" וקרינן "נערה".

ודרשינן: "נער" — זה זכור.

נערה — זו נערה המאורסה.

הטא — אלו הייבי כריתות.

מות — אלו הייבי מיתות בית דין.

והתורה באה לרבות בכל אלו, וללמדינו שניתן להצילן בנפשן.

ולכאורה, למה הוצרך לרבות כל אלו, הרי יכלה התורה לכתוב באחד מהם, ונלמד ממנו את השאר?

ומתריצינן: צריכי הוצרכה התורה לכתוב כל אלו, מפני שאי אפשר ללמוד אותם זה מזה —

דאי כתב רחמנא רק נער, היינו אומרים, התורה הקפידה רק על נער, משום דלא אורחיה אין דרכו להיבעל, ויש בכך בושת ובזיון גדול, לכן מצילין אותו בנפשו —

אבל נערה, דאורחה דרכה והיא דרך כל

הארץ, להיבעל —

אימא היינו אומרים — לא ניתן להצילה בנפשן. לכן כתבה התורה: "נערה", להשמיענו שאף נערה מצילין אותה בנפשן.

ומאידיך —

אי כתב רחמנא "נערה" ולא נער, היינו אומרים, התורה הקפידה רק על נערה, משום דקא פגים לה הבעול פוגם את בתוליה, ומגנה אותה על בעלה —

אבל נער, דלא קא פגים ליה שלא שייך בו "פגם" (13) —

אימא, היינו אומרים — לא ניתן להצילו בנפשן. לכן כתבה התורה: "נער", להשמיענו שאף נער מצילין אותו בנפשן.

וכן. אי כתב רחמנא רק הני נער ונערה,

משום דהאי נער — לא אורחיה הוא, והא עג-ב נערה — קא פגים לה (14) —

אבל שאר עריות, דאורחיהו שדרכן להיבעל, ולא נפיש פיגמיהו אין הפגם גדול כל כך כפגם "נערה המאורסה".

ומה פגם שייך בו, אדרכה ימאס וימאס. וה"ערוך לנר" מבאר: פגם הוא שנעשית זונה בבעילתו והולד ממזר [ומה שכתב רש"י דפגם לה בתוליה ומגנה אותה על ארוסה, כוונתו רק לפרש, למה בנערה המאורסה יש פגם "גדול" — נפיש פגמיהו — אבל, מכל מקום, עצם הזנות היא פגם] — ובזכר, כל זה לא שייך.

14. כתבו התוס', שאינה פירכא גמורה, דאי אפשר לפרוך שתי פירכות הבאות משתי צדדין,

וזה לשון הרמב"ם: "נעבדה בה עבירה שעשה מעשה העראה אף שלא גמר ביאתו — אין מצילין אותה בנפשו, אלא מביאין אותו לבית דין".

האם הרמב"ם חולק על רש"י? עיין שו"ת הרדב"ז (סימן שפח) בית חדש (חושן משפט סימן תכה) כנסת הגדולה (שם) ומנחת חינוך (שם).

13. היד רמ"ה מבאר: אשה מתגנה על בעלה, כי היא עתידה להיבעל, אבל נער אינו עומד לכך,

לכן **כתב רחמנא "חטא"** "לרבות" אף חייבי כריתות, שניתנו להצילן בנפשן.

הרי דרשנו את כל הפסוק המיותר, ולמדנו כל דיני משנתנו שניתנו להצילן בנפשן.

ומקשינן: עדיין ישנם מלים מיותרות בפסוק זה. כי —

וּלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא די לנו אם התורה היתה כותבת, רק **"חטא מות"** [אין לה חטא מות], **וְלֹא בְעֵי וְאִין צוֹרֵךְ לְכַתּוֹב "נֶעֱרַ נְעָרָה"**. שהרי שניהם בסקילה, והתרכבו במה שכתבה התורה **"חטא מות"**?

ומתריצין: **אִין חֲכִי נְמוֹי**, אכן, אין צורך לדורשם —

וְאַלֵּא, למה כתבה התורה **"נֶעֱרַ נְעָרָה"** —

חד דרשה אחת משתיהן, בא **למעוטי עובד עבודת כוכבים**, למרות שהיא עבירה חמורה יותר מעריות, בכל זאת לא ניתנה להצילו בנפשו.

וחד ודרשה השניה, בא **למעוטי** את הרודף אחר **בהמה**, למרות שעבירתו דומה לעריות, והרודף לחלל **שבת**⁽¹⁵⁾.

שאר עריות, אף שברור שיש בהם פגם, אין הפגם גדול כל כך, דאם הם פנויות [לא ארוסות] בתולות, ואף נשואות בעולות, אין פגמם דומה לפגם נערה המאורסה החביבה ויעלת חן על הארוס ["החתן"], ועתה שנפגמה, מתגנה עליו.

אימא היינו אומרים — **לא** ניתנו להצילן בנפשן —

לכן **כתב רחמנא: "חטא"** לרבות אף שאר עריות, שניתן להצילן בנפשן.

וכן, **אי כתב רחמנא "חטא"** — הוה **אמינא** היינו אומרים, כל "חטא" אפילו **חייבי לאוין** של עריות, שאין בהן מיתת בית דין, כגון אלמנה לכהן גדול, וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט —

לכן **כתב רחמנא: "מות"** להשמיענו "למעט" את חייבי לאוין, ו"לא" ניתנו להצילן בנפשן.

וכן, **אי כתב רחמנא "מות"** — הוה **אמינא** היינו אומרים, רק "מות" שהן **חייבי מיתות בית דין** — **אין**, אכן ניתן להצילן בנפשן, ואילו **חייבי כריתות** שאין בהן "מות" — שהיא מיתת בית דין — לא ניתנו להצילן בנפשן —

15. כתב רש"י, מה שכתבה הגמרא "ושבת", מיותר הוא, ונכתב כיון שהמשנה שנתה מחלל את השבת. אבל לא צריכים שום לימוד למעט, כיון דאף עבודת כוכבים נתמעט —

שהרי ההוה אמינא שגם הרודף אחר חילול שבת ניתן להצילו בנפשו, היתה, רק "אם" הרודף לעבוד עבודה זרה ניתן להצילו בנפשו, אז אפשר לרבות גם חילול שבת, כמו שיבואר

אדרבה, אפשר ללמוד כל שאר עריות מ"נער ונערה", שאם פרכינן: "מה לנער שכן לאו אורחיה", אפשר לתרץ: "נערה תוכיח שכן אורחה", וכשנפרוק: "מה לנערה שכן פגים לה" נתרץ: "נער יוכיח", לא הרי זה כהרי זה ולא הרי זה כהרי זה, הצד השווה שבהן שהן איסורי עריות וניתן להצילן בנפשן אף כל עריות ניתן להצילן בנפשן.

להצילו בנפשו, נלמד, שהוא הדין לרודף
אחר חילול שבת —

לכן באה הדרשה השנייה "למעט" חילול
שבת, ולא ניתן להצילו בנפשו.

ומקשינן: ולדברי רבי אלעזר ברבי שמעון
דאמר: אף מחלל את השבת ניתן להצילו
בנפשו —

משום דאתיא נלמד שבת מגזירה שוה
"חילול חילול" מעבודת כוכבים —

מאי איכא למומר מה יש לתרץ. למה צריך
לשתי הדרשות.

ומתצינן: לדברי רבי אלעזר ברבי שמעון,
חד מיעוטי דרשה אחת באה, למעוטי בהמה,
כנ"ל —

ואידך והשנייה לא נכתבה לשם "דרשה"
וכדי "למעט" —

אלא, איידי כיון שכתב רחמנא "נער"
להשמיענו שאף הרודף אחר הזכר, למרות
שלא שייך בו לומר שנפגם, ניתן להצילו
בנפשו⁽¹⁶⁾, לכן כתב נמי נערה. כלומר, מה
שקרינן "נערה" אינו לשם "דרשה", אלא
"נער" נכתב לרבות את הזכר, וקרינן
"נערה", כפשוטו, כי הפרשה מדברת

לקמן מבואר שרבי שמעון בן יוחי חולק על
משנתינו וסובר שהרודף לעבוד עבודה זרה
— ניתן להצילו בנפשו. וברודף אחר חילול
שבת מודה שלא ניתן להצילו בנפשו.

ואילו רבי אלעזר ברבי שמעון סובר שאף
הרודף אחר חילול שבת — ניתן להצילו
בנפשו.

לכן מקשינן: ולדברי רבי שמעון בן יוחי
דאמר: עובד עבודה כוכבים ניתן להצילו
בנפשו, ולא נתמעט, ולא הוצרכה דרשה
למעט, קשה —

למה לי למה כתבה התורה "נער נערה"?

ומתצינן: לדברי רבי שמעון. חד, דרשה
אחת באה למעוטי בהמה, כנ"ל, למרות
שעבירתו דומה לעריות —

וחד והדרשה השנייה באה למעוטי שבת —
ולמה הוצרך למעטו —

סלקא דעתך — עלה על הדעת, אמינא
לומר: תיתי נלמד חילול שבת מגזירה שוה
"חילול חילול" מעבודת כוכבים, [כשם שרבי
אלעזר ברבי שמעון אכן דורש כן בסוף
הסוגיא, ויבואר שם] והיות שלדעת רבי
שמעון הרודף לעבוד עבודה כוכבים ניתן

וכן גרס בתוס' רבינו פרץ.
16. כן כתב רש"י. ומעיר המהרש"א, שאינו
מדוייק כל כך שלפי המסקנא לא למדים מ"נער"
ל"רבות" את הזכר, שהרי זכר הוא בכלל "חטא
מות", אלא מ"נער" דורשים ל"מעט" את
הבהמה.
ועיין ב"ערוך לנר".

בגמרא לקמן. אבל אם עבודה זרה נתמעט —
כל שכן חילול שבת.
ועוד הקשה בתוס' רבינו פרץ [הובא בספר
"חומרא וחיי"], איך ממעטים שני דינים מדרשה
אחת?
והתוס' היו מעדיפים אם היינו גרסינן: חד
למעוטי עבודה זרה ושבת, וחד למעוטי בהמה.

ב"נערה" המאורסה.

שנינו בברייתא: **רבי יהודה אומר: אף האומרת: "הניחו לו" שלא יהרגנה** [אין מצילין אותה בנפשו].

משמע שהתנא קמא סובר, שמצילין אותה בנפשו.

ומבררת הגמרא: **במאי קמיפלגי באיזה סברה נחלקו?**

והנה, אם האשה אינה מקפדת כלל על פגמה, לא נחלקו חכמים על רבי יהודה, ומודים שאין מצילין אותה בנפשו, כיון שאין כאן פגם, אלא מעשה עבירה, וכבר מבואר שהתורה הקפידה על פגמה, ולא על מעשה עבירה, כי אפילו עבודה זרה וחילול שבת שהן עבירות יותר חמורות — אין מצילין אותן בנפשו.

ובודאי שמדובר באשה המקפידה על פגמה, אלא שמיראתה שמא יהרגנה, אומרת: "הניחו לו".

אמר רבא: נחלקו במקפדת על פיגמה, ומניחתו, כלומר, אומרת להניח לו, כדי שלא יהרגנה —

רבנן סברי אפיגמה על פגמה קפיד רחמנא, כמבואר, והרי מקפדת על פיגמה, לכן סוברים, שניתן להציל את כבודה בהריגת הרודף —

ורבי יהודה חולק וסובר שאין טעם התורה שאמרה להרוג את הרודף אחר הערוה משום שהקפידה התורה על פיגמה, אלא —

האי דקאמר רחמנא: "קטליה" הרגהו להרודף! משום דמסרה נפשה לקטלא שיש נשים צנועות המוסרות עצמן להריגה, שיהרגנה! ולא תבעל לו, לכן אמרה התורה, הרוג את הבעל והצל את האשה מ"הריגה" —

ואילו **הא** אשה זו, האומרת: "הניחו לו" לבצע את העבירה — **לא מסרה נפשה לקטלא, ומתוך** אונסה מוכנה להתמסר לו ואיננה בסכנת מיתה, לכן לא אמרה התורה להצילה באמצעות הריגתו⁽¹⁷⁾.

אמר ליה רב פפא לאביי: לדעת חכמים הסוברים שהטעם שאמרה התורה להרוג את הרודף, הוא משום פגם האשה, קשה —

אלמנה לכהן גדול — נמי קא פגים לה? ולמה מיעטה אותם התורה שלא ניתנו להצילין בנפשו, הרי נפגמת בבעילת איסור?

אמר ליה אביי לרב פפא: אפיגמה רבה על פגימה מרובה, כגון עריות החמורות שחייבין עליהן כרת ומיתת בית דין, וחרפת האשה מרובה ונעשית זונה אם תיבעל, ואם תוליד מבעילה זו — הולד ממזר, קפיד רחמנא —

אבל **אפיגמה זוטא** פגימה קטנה הימנה, כגון אלמנה לכהן גדול, שלא נעשית זונה, רק

והיד רמ"ה מפרש בפירושו הראשון, שרבי יהודה מודה שהטעם הוא משום פגם, אלא סובר שהאשה מוסרת את נפשה "כדי שלא תיפגם".

17. כן פירש רש"י. ולפי פירוש זה חולק רבי יהודה לגמרי על חכמים וסובר שאין הטעם משום פגם.

חללה, ואין הולד ממזר, על כך — לא קפיד רחמנא⁽¹⁸⁾.

שנינו בבביתא לעיל: חטא אלו חייבי כריתות, שניתנו להצילן בנפשן.

ורמינהו: הרי ברייתא זו נסתרת מדברי המשנה במסכת כתובות, בדין ה"מאנס את הבתולה".

אמרה התורה (דברים כב): "כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא אורשה, ותפשה ושכב עמה.

ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף, ולו תהיה לאשה, תחת אשר ענה, לא יוכל שלחה כל ימיו".

דהיינו, אם היא בתולה — "פנויה", ואינה אשת איש, ואינו חייב עליה מיתת בית דין — יש עליו שני עונשים: חייב לשלם "קנס", וצריך לשאתה בלי לגרשה.

ודרשו חכמים שאין הקנס [חמישים כסף לאביה] תלוי בהחויב לשאתה, ואף במקום שאסור לשאתה, כגון המאנס את אחותו, מכל מקום משלם קנס.

וכן שנינו: ואלו נערות שיש להן קנס: הבא על אחותו.

והמשנה ההיא סוברת, שעד כאן לא אמרינן "קם ליה בדרכה מיניה", דהיינו, שבמקום

שיש חיוב מיתה — פטור מתשלומים, אלא במקום שיש מיתה "ממשית" בידי אדם, מיתת בית דין, אבל בא על אחותו, שאין מיתת בית דין, אלא כרת שהיא בידי שמים, חייב בתשלומים.

ועתה קשה, אם חייבי כריתות ניתנו להצילן בנפשן, הרי הבא על אחותו ניתן נפשו למיתה בידי כל אדם, אם כן למה משלם קנס, ולמה לא נפטרונו מטעם "קם ליה בדרכה מיניה"?

[ואף שלא נהרג ועתה הוא לפנינו, מכל מקום כיון שהיה "חייב" מיתה — גם כן פטור מתשלומים, כמבואר לעיל (דף עב א) לגבי בא במחתרת].

הגמרא מתרצת כמה תירוצים.

אמרוה רבנן לתירוץ הבא קמיה לפני דרב חסדא:

בבא על אחותו, אין המיתה — שהוא "חייב" לכל הרואה — והתשלומים באים ביחד, בשעה אחת. כי החיוב המיתה הוא רק בתחילת ביאה — "שעת העראה", שאז נפגמה במקצת, ומשם ואילך אין מצילין אותה בנפשו מלבצע את גמר הביאה. ואילו החיוב קנס הוא בגמר ביאה בשעת השרת בתוליה, שעל כך קנסה התורה את הקנס⁽¹⁹⁾. [ועיין ברש"י הגדרת גמר ביאה].

וכיון שאין שני החיובים באים כאחד, וחיוב

והתורה הקפידה על כך.

18. ולפי זה בעכו"ם הרודף אחר אשה לאונסה, שאין הולד ממזר, או בנדה דלא נעשית אפילו זונה — לא ניתן להצילה בנפשה. ערוך לנר.

ועיין מנחת חינוך (מצוה ת"ר) הסובר שבעכו"ם שאין חיוב כלל על שפיכות דמו, כל שכן שניתן להצילה בהריגתו.

19. זו היא שיטת רש"י.

איכא למימר, אינו מתורץ שפיר, שאם כן גם ה"בעילה" הפוגמת אותה, המחייבת כל אדם להורגה, וגם השרת הבתולים באים ביחד (20).

וחזורת הקושיה: למה חייב קנס, הרי בשעת מעשה חייב מיתה לכל אדם?

הגמרא מתרצת ארבע אוקימתות (21) להעמיד את משנת "הבא על אחותו יש לה קנס", ולא תוקשה קושית "קם ליה בדרכה מיניה".

ובכל ארבעת האוקימתות מדברת המשנה באופן שאינו חייב מיתה לכל אדם, ולא ניתן להצילה בנפשה.

הקנס היא על מעשיו שעשה אחרי שכבר אינו חייב מיתה לכל אדם, לכן משלם קנס.

משעת העראה דפגמה — איפטר לה מקטלא, ואילו ממונא לא משלם עד גמר ביאה.

ומקשינן: הניחא תירוץ זה מתורץ לדעת מאן דאמר: העראה שנקראת בתורה "בעילה" בכל העריות [חוץ משפחה חרופה] — זו נשיקה, והיא הביאה שהתורה אסרתה, והמחייבת כרת, והיא הביאה הפוגמתה, וכיון שהיא תחלת ביאה, ואז עדיין אין השרת בתולים, לכן מתורץ שפיר —

אלא לדעת מאן דאמר: העראה שהתורה קוראתה "בעילה" — זו הכנסת עטרה, מאי

שכת) ראייה לספיקת ה"משנה למלך". הסתפק ה"משנה למלך" ברודף אחר הערוה בשבת, האם מותר להרגו, וספיקו הוא, בשלמא ברודף אחר חבירו להורגו, מותר להרגו בשבת, כמבואר בסוגית בא במחותרת, משום דאין לך דבר העומד מפני פיקוח נפש של הנרצח, ואף לא איסור שבת — אבל ברודף אחר הערוה, יתכן לומר שלא הותרה חילול שבת, שהוא איסור חמור, להציל את הערוה.

ולכאורה אפשר לפשוט ספק זה. שאם אכן היה הדין שבשבת לא ניתן להצילה, יכלה הגמרא להעמיד את המשנה בבא עליה בשבת. וכתב ה"שער המלך", שאינה ראייה, משום שספיקו של ה"משנה למלך", היה רק באדם אחר המציל אם הותר לו להציל בשבת, אבל הנרדף עצמו בודאי יכול להציל עצמו בנפש הרודף אפילו בשבת [ובמנחת חינוך (שם) אינו מסכים לדבריו].

ולכן, כיון שהוא חייב מיתה, על כל פנים להאשה הנרדפת, לא יכלה הגמרא להעמיד

וכתב הר"ן לבאר שרש"י סובר כן רק בביאה כדרכה, אבל מודה הוא שבביאה שלא כדרכה משלמים קנס, אף שאין השרת בתולים. וכדרכה ושלא כדרכה הן שתי משכבות ושני חיובים.

וכל זה הוא לשיטת רש"י, אבל התוס' חולקים וסוברים שהקנס אינו כלל על השרת בתולים, ומוכיחים זאת מכמה ראיות.

והם מפרשים את תירוץ הגמרא, שאכן על תחילת הביאה אין מתחייב קנס, היות והוא חייב מיתה לכל הרואהו ובא להציל, אלא כיון שאחרי העראה פקע ממנו חיוב המיתה, מפני שכבר נפגמה, ועדיין נמשך חיוב הקנס — המשתלם על כל זמן הביאה — לכן חייב קנס בבא על אחותו.

20. ועיין בתוס' יבמות (נט א — ב) ובמהרש"א שם איך מתפרשת קושית הגמרא לדעת התוס' בהערה הקודמת.

21. מכאן מביא השער המלך (פרק כד מהלכות

ולא צריכים להעמיד את המשנה כדעת יחיד, רבי יהודה, אלא דברי הכל היא, שאף חכמים מודים שאם הנערה אינה מקפדת כלל על פיגמה — לא ניתן להצילה בנפשה.

ד. **אביי אמר:** לעולם מדובר באנוסה, ומדובר באופן שהמציל יכול להציל את האשה, בקטיעת אחד מאיבריו של המאנס הרודף, ועל ידי הקטיעה ימנע מלבצע את זממו, כגון לקטוע רגלו לבלתי ירוץ אחריה —

ואם אכן יכול לעשות כן, חייב לעשותו, ואסור להרגו.

ולכן משלם קנס, הואיל ואינו חייב מיתה.

ומשנת רבי יונתן בן שאול היא הסוכר כן.

דתניא שנינו ברייתא: **רבי יונתן בן שאול אומר:** רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו או אחר הערוה, והמציל בין הנרדף⁽¹⁾ בין איש אחר יכול להצילו בקטיעת אחד מאבריו, ולא הציל בקטיעה, אלא הרגו —

נהרג עליו כדין רוצח, כיון שלא הורשה

ומתורץ, שרק באופנים אלו אמרה המשנה שחייב "קנס", היות ואין בהם מיתה.

א. **אלא, אמר רב חסדא:** המשנה מדברת, כגון שכבר בא עליה הוא, האח, או איש אחר שלא כדרכה [שלא באותו מקום] וכבר נפגמה, וחזר ובא עליה האח כדרכה. ועל ביאה זו — השניה — משלם קנס, הואיל ואינו חייב מיתה עליה, כיון שכבר נפגמה⁽²²⁾.

כלומר, אם עשה שתי בעילות ושתייהן הן "כדרכה", אינו משלם "קנס" על השניה, כיון שאינה בתולה משעת ביאה הראשונה, אבל היות והראשונה היתה "שלא כדרכה", ועדיין היא בתולה — משלם קנס על השניה שהיא כדרכה.

ב. **רבא אמר:** המשנה מדברת, במניחתו באומרת: "הניחו לו" מפחדה שלא יהרגנה, ומשנת רבי יהודה היא, הסוכר שבאומרת כן לא ניתן להצילה בנפשו, והואיל ואינו חייב מיתה לכל אדם, משלם קנס.

ג. **רב פפא אמר:** המשנה מדברת במפותה כשהאח פיתה את אחותו, ולא אנסה, [ומפתה גם משלם קנס] —

באופן זה.

22. כן פירש רש"י.

וכתב עליו המאירי: "ואיני מבין, פה קדוש! האיך אמרה? וכי אפילו נבעלה כמה — כל שהיא ערוה לו, לא ניתן להצילה בנפשו?!"
כוונתו לשאול, הרי היא אחותו וערוה עליו, ומה בכך שכבר נבעלה.

לכן מבאר בדרך אחרת: שמדובר שהאח כבר התחיל והערה בה שלא כדרכה ונפגמה, ועתה

חזר ובא עליה כדרכה.

ודבריו צריכים עיון, ומה בכך, הלא עתה עושה ביאה חדשה, ועליה חייב מיתה? ועיין בשיעורי רד"פ שהניח בצ"ע.

1. רש"י כתב שדין יכול להציל באחד מאבריו אמור גם בנרדף בעצמו.

ומכאן מקשים האחרונים על הרא"ם (בראשית לב ח) הסוכר שהנרדף בעצמו מותר לו להרוג אף ביכול להציל באחד מאבריו, והטעם